

ଉତ୍କଳର ବରପୁତ୍ର

ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର

କିଛି ତଥ୍ୟ : କିଛି ଚିତ୍ର

ଉପସ୍ଥାପନା ଓ କଳାକହନା :

ଡକଟର ପ୍ରହାଦ ଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକ, ଧରଣୀଧର କଲେଜ, କେନ୍ଦ୍ରିଆଳୀ

ସହାୟତା :

ଇଂ. ଶୁଭେନ୍ଦୁ ପଞ୍ଜନାୟକ, ପଠାଣି ସାମନ୍ତ ପ୍ଲାନେଟାରିୟମ୍, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ସଂପାଦନା : ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ମିଶ୍ର ଏବଂ ପ୍ରଫେସର ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଶତପଥୀ

ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା :

ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ପ୍ରୌଦ୍ୟୋଗିକୀୟାର ପରିଷଦ, ବିଜ୍ଞାନ ଓ କାରିଗରୀ ବିଭାଗ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପ୍ରକଳ୍ପ ରୂପାୟନ :

ଓଡ଼ିଶା ବିଜ୍ଞାନ ଏକାଡେମୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar

Catalyzed and Supported by

Rashtriya Vigyan Evam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

Printed by : Global Printers, A/19, Rasulgarh Indl. Estate, Bhubaneswar

କିଏ ସେ ବସିଛି ଧୂଆନୀ ତପସ୍ତୀ ହାତେ ତା' ପତର ପୋଥୁ ?

ମହାନ ଜ୍ୟୋତିର୍ବଦ୍ଧ : ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ସିଂହ ସାମନ୍ତ ହରିଚନ୍ଦନ ମହାପାତ୍ର

ଆବିର୍ଭାବ : କଳିଯୁଗାବ୍ଦ ୪୯୩, ଶକାବ୍ଦ ୧୭୫୭ ପୌଷ କୃଷ୍ଣ ଅଷ୍ଟମୀ
ଇଂରାଜୀ ୧୮୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଡିସେମ୍ବର ୧୩ ତାରିଖ

ତିରୋଧାନ : କଳିଯୁଗାବ୍ଦ ୫୦୦୫, ଶକାବ୍ଦ ୧୮୨୭ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ କୃଷ୍ଣ ଦ୍ୱାଦଶୀ
ଇଂରାଜୀ ୧୯୦୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଜୁନ ୧୧ ତାରିଖ

ଜନ୍ମଜ୍ଞାନ : ଖଣ୍ଡପଡ଼ା ଗଡ଼ (ରାଜବଂଶ)

ମହାପ୍ରୟାଣ : ଶ୍ରୀ ପୁରୀ

ପିତା : ଶ୍ରୀ ଶ୍ୟାମବନ୍ଦୁ ସିଂହସାମନ୍ତ

ମାତା : ଶ୍ରୀମତୀ ବିଷ୍ଣୁମାଳୀ ଦେବୀ

ଅବଦାନ : “ସିଙ୍ଗାନ୍ତ ଦର୍ପଣ”

ସାଧନାପାଠ : ଖଣ୍ଡପଡ଼ା

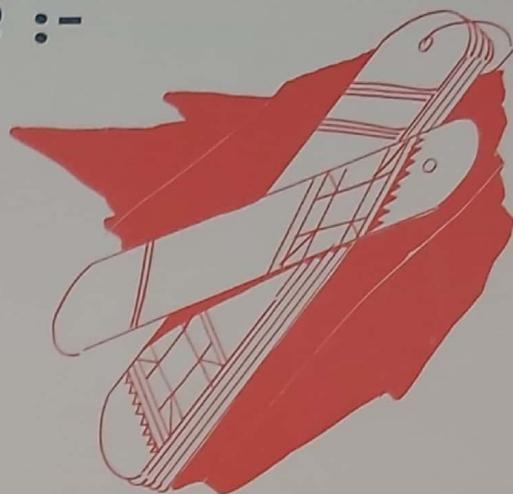
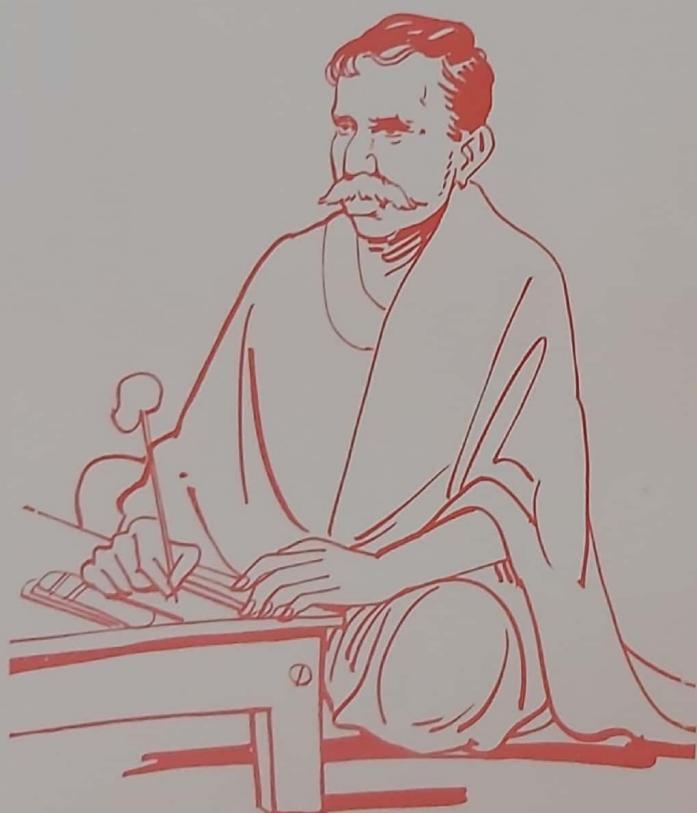

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by

Rashtriya Vigyan Evam Pradyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

Printed by : Global Printers, A/19, Rasulgarh Indl. Estate, Bhubaneswar

କବିବର ରାଧାନାଥ କହନ୍ତି :-

“ତୋଗ ବିଳାସିଙ୍କ ଜୀବନ-ସଞ୍ଚିତ
କୋଟି କୋଟି ମୁଦ୍ରାବ୍ୟମେ ସୁଗଠିତ
ପ୍ରାସାଦ ସଞ୍ଚିତ ସୁପରିପାଣୀରେ
ମାଟି ଦ୍ରବ୍ୟ ମିଶିଯିବ ଯେ ମାଟିରେ ।
ମାତ୍ର ଉକ୍ତଲର ଦର୍ପ, ଚିତ୍ତ ପ୍ରସୂତି
ଜ୍ୟୋତିଷ ଦର୍ପଣ ଦରିଦ୍ରର କୃତି
“ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ପଣ” ହେବ ନାହିଁ ଲୟ
ନର ଦେହେ ଥୁବ ଯାବତ ହୃଦୟ ।

X X X X X X X X
ରହିବ ଯାବତ ଭବେ ତୁମ୍ଭ ଯଶ
ଦୀପିବେ ଯାବତ ଏ ଜ୍ୟୋତି ଛାନ୍ଦସ ।
X X X X X X X X
ମର ଦେହ ତୁମ୍ଭ ଗ୍ରାସିଛି ଶୁଶ୍ରାନ
ମାତ୍ର ଯଶୋଦେହେ ତୁମ୍ଭେ ଆୟୁଷ୍ମାନ ।”

ଟୀକା : ଜ୍ୟୋତି ଛାନ୍ଦସ - ଛାନ୍ଦସ ଜ୍ୟୋତିଃ - କେଜ ବର୍ଣ୍ଣତ ଗ୍ରହନକ୍ଷତ୍ରଗଣ

-ରାଧାନାଥ ରାୟ, “ଦରବାର” କାବ୍ୟ, ୧୮୯୭

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Eevam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi
Printed at Global Printers, A-19, Rasulgarh I.E., Bhubaneswar-751010

ଖଣ୍ଡପଡ଼ା

ବର୍ତ୍ତମାନର ସ୍ଥିତି :

ନୟାଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାର ଏକ ସବତିରିଜନ୍

ଅବସ୍ଥିତି :

ଖୋର୍ଦ୍ଧାରୋଡ଼ ଷେସନ୍ତାରୁ ୩୦ କି.ମି. ପଶ୍ଚିମ

ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ପ୍ରାୟ ୮୦ କି.ମି. ଦକ୍ଷିଣ-ପଶ୍ଚିମ ।

ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା :

୧୯୯୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ

ଗଡ଼ଜାତ ରାଜ୍ୟ :

୧୯୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୂତ :

୧୯୩୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ

ରାଜପଦ ଉତ୍ତେଦ :

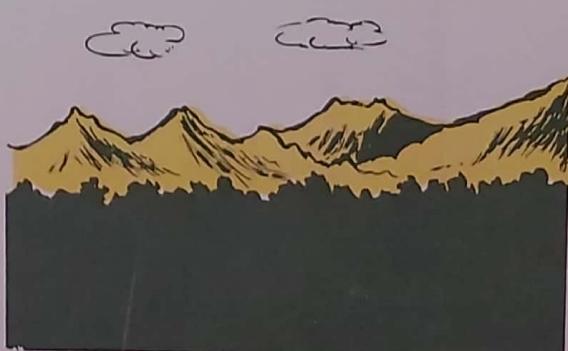
୧୯୪୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ

ଗିରି, ବନ ଉପବନ ଓ ନଦୀ ନିର୍ଵରଣ ଭୂମି

ରାଜଗିରି ଓ ସୁନାମୁଖୀ ଜଳ ଭଣ୍ଡାର

ଗୋଶିଳା ଗିରି

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Eevam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi
Printed by : Global Printers, A/19, Rasulgarh Indl. Estate, Bhubaneswar

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
 Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
 Catalyzed and Supported by
 Rashtriya Vigyan Eevam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କ ବଂଶବନ୍ଧ

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Eexam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ବଡ଼ ମଣିଷଙ୍କ ବଡ଼ ନାଁ

ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ସିଂହସାମନ୍ତ ହରିଚନ୍ଦନ ମହାପାତ୍ର

ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ :

୧୯୯୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବୟାବରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାର
ଦେଇଥିବା ଉପାଧ୍ୟାୟ

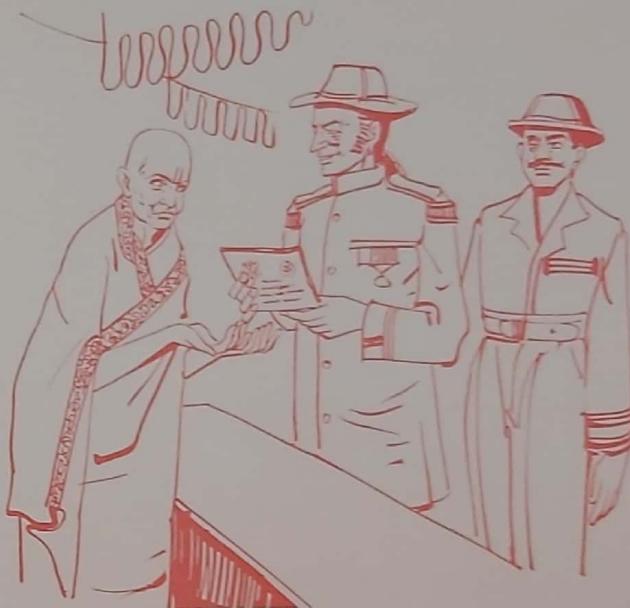

ସିଂହ : ବଂଶର ସଂଜ୍ଞା

ସାମନ୍ତ : ରାଜବଂଶର ପୁରୁଷମାନଙ୍କ

ପାଇଁ ସମ୍ମାନର ପରିଚୟ

ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର : ମୂଳ ନାମ

ହରିଚନ୍ଦନ ମହାପାତ୍ର :

୧୯୭୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟବୟାବରେ ପୁରୀର ଗଜପତି
ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଉପାଧ୍ୟାୟ

ଡାକ ନାମ : ପଠାଣି ସାମନ୍ତ

(ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଦରର ନାମ)

ସଠିକ୍ ବନାନ : ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର

ଭୁଲ ବନାନ : ପଠାଣି ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର ଶେଖର

ଠିକ୍ : ପଠାଣି ସାମନ୍ତ

ଉପାଧ୍ୟାୟ କେବଳ ଲେଖାନାମ “ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର” ସହିତ ଲାଗେ, ଡାକ ନାମ “ପଠାଣି” ସହିତ କୁହଁ ।

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Evam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

କିମ୍ବଦନ୍ତୀ କହେ :-

ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କ ପିତାମାତା ଖୁଣ୍ଡପଡ଼ା ସନ୍ଧିକର ଖୁଣ୍ଡପଡ଼ା ଗ୍ରାମର ରାମେଶ୍ଵର ମହାଦେବଙ୍କ କୃପାରୁ ପୁଅଟିଏ ପାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ମହାଦେବଙ୍କ ନାମ “ଚନ୍ଦ୍ର ଶେଖର” ଭାବେ ତାଙ୍କ ନାମ ଦିଆ ଯାଇଥିଲା ।

ମୁସଲମାନ ଫକୀରଙ୍କୁ ବିକ୍ରି

ଖୁଣ୍ଡପଡ଼ାର ରାମେଶ୍ଵର ମନ୍ଦିର

ସାମନ୍ତଙ୍କ ଜନ୍ମ ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କର ଦୁଇ ଭଉଣୀ ଓ ଗୋଟିଏ ଭାଇ ଜନ୍ମ ହେବା ପରେ ପରେ ମରି ଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ଶିଶୁ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ବାପା, ମା' ଚିତ୍ତିତ ଥିଲେ । ପିଲାଟିର ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରିବା ଯାଇଁ ତାଙ୍କ ମା' ଶିଶୁ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କୁ ଜଣେ ମୁସଲମାନ ଫକୀରଙ୍କୁ ମିଛି ମିଛିକା ମାତ୍ର ୧୦ ପାହୁଳା (ସେତେବେଳେ ଜାର୍ଦ୍ଦ ପଇସା)ରେ ବିକି ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ନାଁ ଦିଆଗଲା “ପଠାଣି” ।

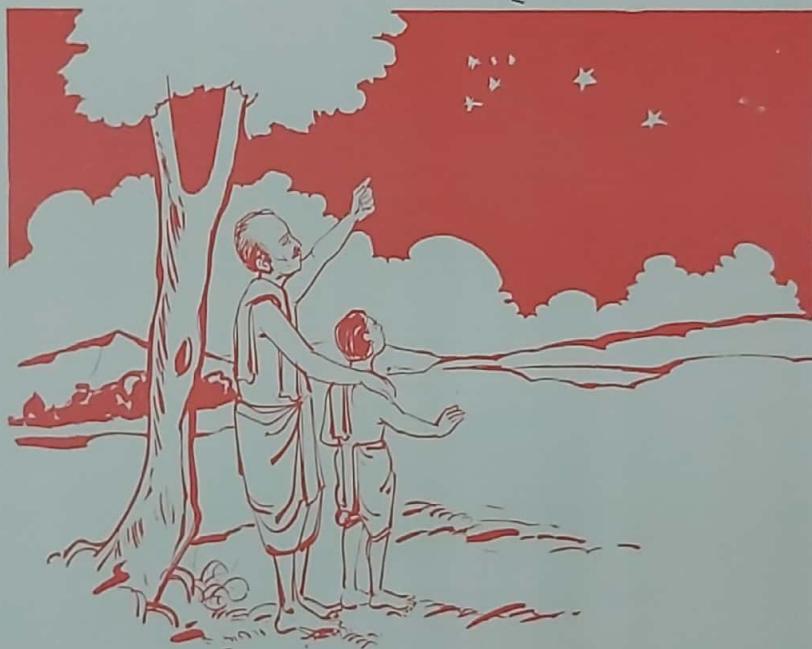

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Evam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ତୁଳସୀ ଦୂଇ ପତ୍ରର ବାସେ :-

ପିଲାଦିନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କର ଅନେକ
ଅସାଧାରଣ ଗୁଣ ଦେଖା ଯାଇଥିଲା ।
ଆକାଶରେ ଉଡୁଥୁବା ଶାଗୁଣା, ଚିଲ ଓ
ରାତିରେ ବାହୁଡ଼ି ଗଣୁଥିଲେ । ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ
ବୟସରେ ସେ ଦିନରେ ଗୋଟିଏ ତାରା
ଦେଖୁଥିଲେ ଓ ସାଙ୍ଗ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇ
ଥିଲେ ।

ଦଶ ବର୍ଷ ବୟସରେ ତାଙ୍କର କକା ତାଙ୍କୁ କେତୋଟି ଜଣାଶୁଣା ତାରା ଓ ଗୃହ ନଷ୍ଟ ଚିହ୍ନାଇ
ଦେଇଥିଲେ ।

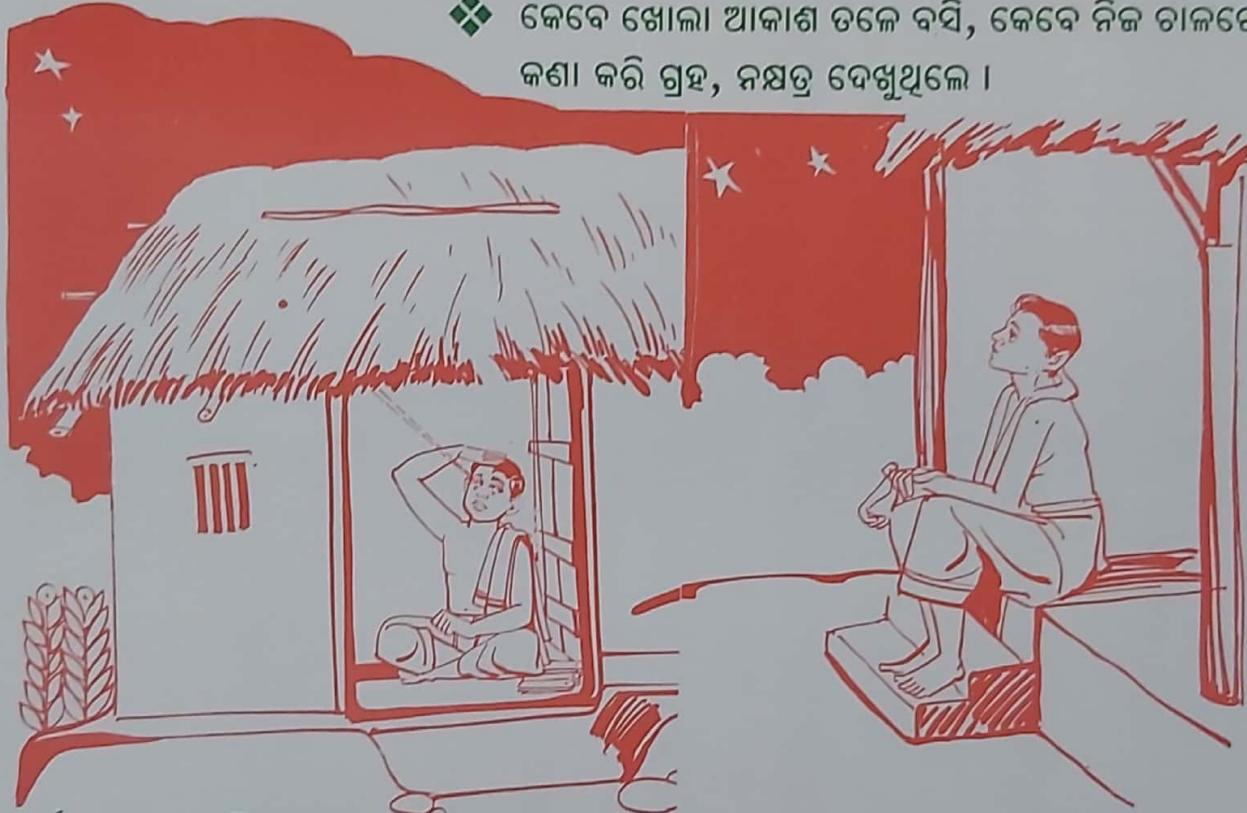

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan E�am Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ଶିକ୍ଷା ଓ ସାଧନା

- ବାଲ୍ୟ ଶିକ୍ଷା : ଓଡ଼ିଆ, ସଂସ୍କୃତ, ସାଧାରଣ ପାଠୀଗଣିତ
- ❖ କାବ୍ୟ ଓ ବ୍ୟାକରଣରେ ପାରଦର୍ଶିତା ଲାଭ ।
 - ❖ ନିଜେ ଲୀଳାବତୀ, ବୀଜଗଣିତ, ଜ୍ୟୋତିଷ ଓ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଶିକ୍ଷା କଲେ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ବୟସ ଥୁଲା ମାତ୍ର ୧୪ ବର୍ଷ ।
 - ❖ ୧୪ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତମାନଙ୍କର ସୂତ୍ରକୁ ଗ୍ରହ,
 - ❖ ନିଷ୍ଠାମାନଙ୍କର ଉଦୟ, ଅସ୍ତ୍ର ଓ ଅବସ୍ଥିତି ସହ ମିଳାଇଲେ ।
 - ❖ କେବେ ଖୋଲା ଆକାଶ ତଳେ ବସି, କେବେ ନିଜ ଚାଳରେ କଣା କରି ଗ୍ରହ, ନିଷ୍ଠା ଦେଖୁଥିଲେ ।

ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣରୁ ନିଜସ୍ଵ ଅନୁଭବ :-

ଗ୍ରହ, ନିଷ୍ଠାମାନ ପୂର୍ବ ସିଦ୍ଧାନ୍ତମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ଗତି କରୁ ନାହାଁନ୍ତି ।

ତେଣୁ ଗ୍ରହଣ ଆଦି ସେହି ଅନୁଯାୟୀ ଘରୁ ନାହିଁ ।

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Evam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ପଣ ରଚନା

- ❖ ସାମନ୍ତ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ପରଖ ଜାରି ରଖିଲେ: କୁଆ ସୁତ୍ରମାନ ଲେଖିଲେ ।
- ❖ ମାଟି ଚଟାଣରେ ଖଡ଼ି ଗୋଟାଳିରେ ହିସାବ କରୁଥିଲେ ।
- ❖ ତାଳପତ୍ରରେ ଲେଖନୀ ସାହାଯ୍ୟରେ ଟିପି ରଖୁଥିଲେ ।

- ❖ ୧୫ ବର୍ଷ ବୟସରୁ ୨୩ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୮ ବର୍ଷର ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା ଓ ଟିପା ଚିଆରି ।
- ❖ ୨୩ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ପଣ ରଚନା ଆରମ୍ଭ ।
- ❖ ୩୪ ବର୍ଷ ବୟସରେ ୧୮୭୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ପଣ ଲେଖା ସମାପ୍ତ ।

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar

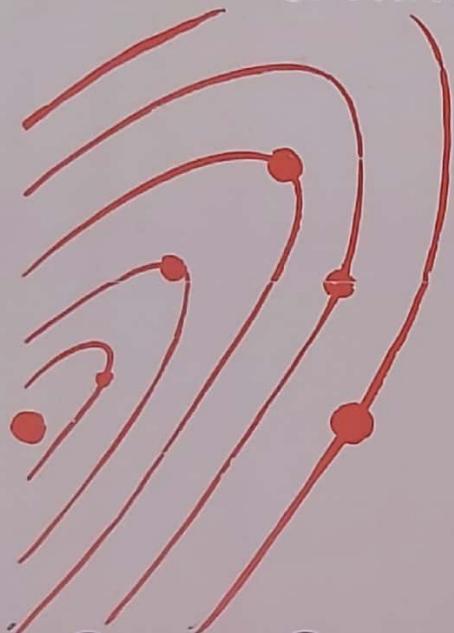
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Evam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଜ୍ଞାନ କ'ଣ ?

ଆକାଶରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଗ୍ରହ, ତାରା, ଧୂମକେତୁ ଓ ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ ପିଣ୍ଡ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଗତି ଯୋଗୁଁ ଦିନ, ରାତି, ମାସ, ବର୍ଷ, ରତ୍ନ, ଗ୍ରହର ପରାଗ ଓ ସଞ୍ଚାର ଆଦି ଘରୁଛି । ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଜ୍ଞାନ (Astronomy) ଏହି ସବୁ ପିଣ୍ଡମାନଙ୍କ ଗତି ଓ ତା'ର ଫଳାଫଳ ବିଷୟ ଚର୍ଚା କରିଥାଏ ।

ଏହାର ମୂଳ ଆଧାର :

ଗଣିତିକ ଗଣନା (ଅଙ୍କ କଷା ବା ହିସାବ)
ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ (ଖାଲି ଆଖ୍ଯ କିମ୍ବା ଦୂରବୀକ୍ଷଣରେ
ଲକ୍ଷ୍ୟକରିବା ଓ ଯନ୍ତ୍ରପାତିରେ ମାପରୁପ)

ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରର ମୁଖ୍ୟ ଦ୍ୱୀପ ଭାଗ

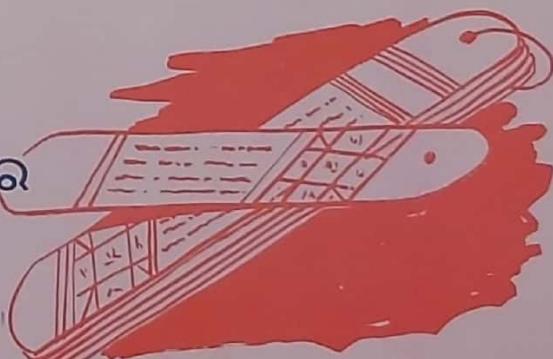
(୧) ଗଣିତ ଜ୍ୟୋତିଷ ବା ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଜ୍ଞାନ (Astronomy) –

(୨) ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷ (Astrology)

ଫଳିତ ଜ୍ୟୋତିଷରେ ଗ୍ରହ ସ୍ଥିତିର ଫଳାଫଳ ବିଚାର
କରାଯାଏ ।

ଗଣିତ ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ର ତିନି ଶୈଳୀର

- (୧) ସିଦ୍ଧାନ୍ତ : (ଏକ ପୁଣ୍ୟାନୁପୁଣ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର)
(୨) ତନ୍ତ୍ର : (ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ର)
(୩) କରଣ : (ସଂକ୍ଷିପ୍ତମ ଶାସ୍ତ୍ର)

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar

Catalyzed and Supported by

Rashtriya Vigyan Evam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ଆମ ପରମା

ବେଦ

ବେଦାଙ୍ଗ ଜ୍ୟୋତିଷ

ସିଦ୍ଧାନ୍ତ

ଗଣିତ ଜ୍ୟୋତିଷ : କେତୋଟି ପ୍ରମୁଖ ଅବଦାନ

ସମୟ

ଖ୍ରୀ. ୪୯୯
ଖ୍ରୀ. ୪୦୫
ଖ୍ରୀ. ୨୨୮
ଖ୍ରୀ. ୮୦୦
ଖ୍ରୀ. ୯୦୪
ଖ୍ରୀ. ୧୦୦୦-୧୦୫୦
ଖ୍ରୀ. ୧୦୯୯
ଖ୍ରୀ. ୧୧୪୦
ଖ୍ରୀ. ୧୧୪୪
ଖ୍ରୀ. ୧୮୭୯

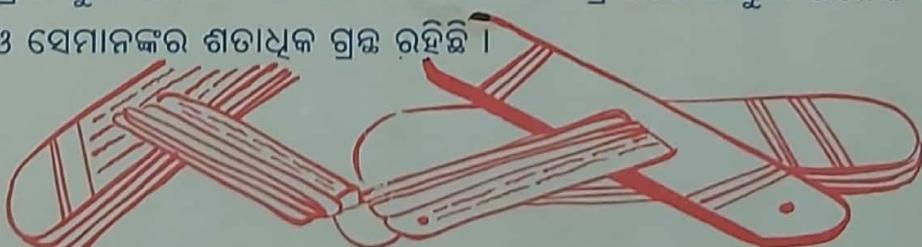
ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟ

ଆର୍ଯ୍ୟଭାଷ୍ୟ (ପାଠଶା)
ବରାହ ମିହିର
ବ୍ରହ୍ମଗୁପ୍ତ
(ରାଜସ୍ଥାନ) ଅଜଣା
ବଟେଶ୍ଵର (ଗୁଜୁରାଟ)
ଶ୍ରୀପତି (ଅହିଣୀ ଖଣ୍ଡ)
ଶତାନନ୍ଦ (ପୁରୀ)
ଭାଦ୍ରରାଚାର୍ଯ୍ୟ (ବିଜାପୁର)
ନୀଳକଣ୍ଠ (କେରଳ)
ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର (ଖଣ୍ଡପଡ଼ା)

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗ୍ରନ୍ଥ

ଆର୍ଯ୍ୟଭାଷ୍ୟ
ପଞ୍ଚସିଦ୍ଧାନ୍ତିକା
ବ୍ରହ୍ମମୂଳ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ
ସୂର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧାନ୍ତ
ବଟେଶ୍ଵର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ
ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଉମର
ଭାସ୍ୱତୀ କରଣ
ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଶିରୋମଣି
ତନ୍ତ୍ର ସଂଗ୍ରହ
ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ପଣ

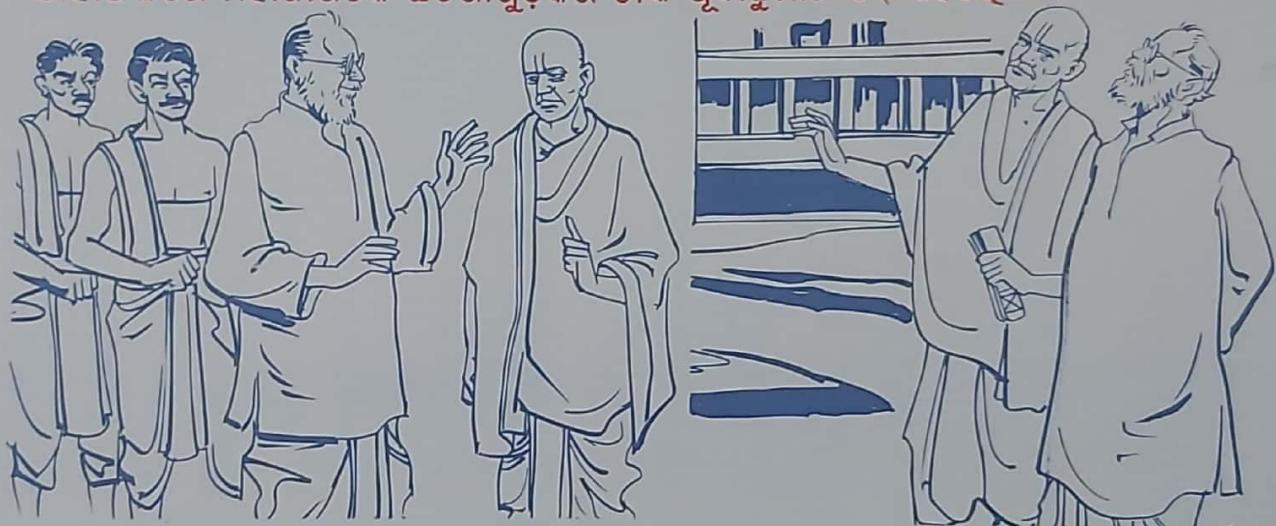
ଏମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ହଜାର ବର୍ଷ ଧରି ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଆହୁରି ଅନେକ ବିଶିଷ୍ଟ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟା ଥିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଶତାଧୂକ ଗ୍ରନ୍ଥ ରହିଛି ।

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Evam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ସାମନ୍ତଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାବଳି

ହିନ୍ଦୁ ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ
ଧରି ରହି ଆସିଥିବା କେତେକ ତୁଟିକୁ ସାମନ୍ତ
ନିଜର ପର୍ଯ୍ୟବେଷଣ ଓ ଗଣନା ଦ୍ୱାରା
ବଂଶୋଧନ କରିଥିଲେ । ଗଣନା ପାଇଁ ସେ କେତେକ ନୂତନ ପଦ୍ଧତି ଓ ସୂତ୍ର ମଧ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ,
ଯାହାପଳରେ ମହାଜାଗତିକ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକର ତାଙ୍କ ପୂର୍ବାନୁମାନ ଠିକ ହେଉଥିଲା ।

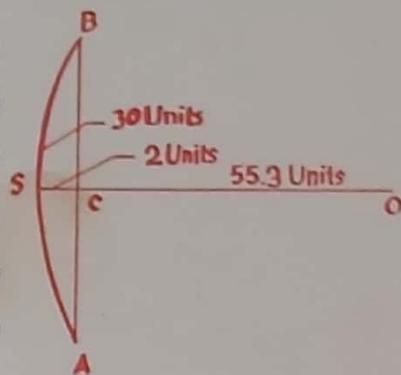
କଲିକତା ସଂସ୍କତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟେତ୍ର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମହେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ନ୍ୟାୟରଙ୍କ ସାମନ୍ତଙ୍କ ସଂସର୍ଗରେ
ପ୍ରଥମେ ଆସିଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ଅଗାଧ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଆକୃଷଣ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରଯାସରେ
ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ତକ୍କାଳୀନ ପ୍ରଫେସର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଯୋଗେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କୁ
ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ୧୮୯୩ ମସିହାରେ ଭେଟିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ସାମନ୍ତଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ବିଭିନ୍ନ
ପରୀକ୍ଷାମାନ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାୟ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅଧ୍ୟାପକ ବନ୍ଦୁମାନେ ସାମନ୍ତଙ୍କର
ଗଣନାରେ ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ସାମନ୍ତଙ୍କୁ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ପରୀକ୍ଷା
କରିଥିଲେ । ତତ୍ତ୍ଵଧରୁ ଆକାଶରେ ଦେଖା ଯାଉଥିବା ମଙ୍ଗଳ ଓ ଶୁକ୍ର ଗ୍ରହ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା କୌଣସିକ
ଦୂରତା ମାପିବା ଗୋଟିଏ ଥିଲା ।

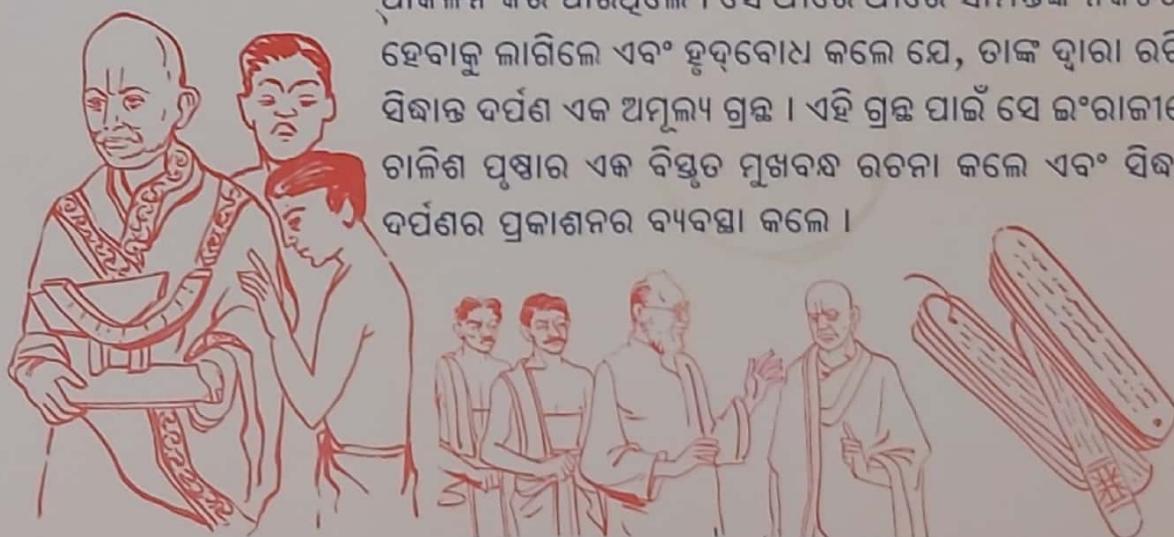
Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Evam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ସାମନ୍ତ : ଏକ ସ୍ଵୟଂସମୂର୍ତ୍ତ ବୈଜ୍ଞାନିକ

ସେତେବେଳେ ସାମନ୍ତଙ୍କ ନିକଟରେ କୌଣସି ଯନ୍ତ୍ରପାତି ନ ଥିଲା । ନିପୁଣ ଓ ଦକ୍ଷ ସାମନ୍ତ ନିକଟରୁ ସଂଗ୍ରହ କଲେ କିଛି ଖଡ଼ିକା କାଠି ଓ ସୁତା ଏବଂ ସଂଗେ ସଂଗେ ଚିଆରି କଲେ ଏକ ଧରୁଯ୍ସନ୍ତ । ସେହି ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ସଠିକ ରୂପେ ମଂଗଳ ଓ ଶୁକ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା କୌଣସି ଦୂରତାକୁ ସଠିକ ରୂପେ ନିରୂପଣ କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚମକୁତ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଘଟଣାଟିକୁ ପ୍ରଫେସର ରାୟ ଅତି ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ତାଙ୍କ ଲେଖାରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଫେସର ରାୟ ସାମନ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଲୁକ୍କାୟିତ ପ୍ରତିଭାର ସଠିକ ଆକଳନ କରି ପାରିଥିଲେ । ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ସାମନ୍ତଙ୍କ ନିକଟର ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ ହୃଦବୋଧ କଲେ ଯେ, ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ଶଣ ଏକ ଅମୂଲ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଇଁ ସେ ଲାଗାଇେରେ ଚାଲିଶ ପୃଷ୍ଠାର ଏକ ବିଷ୍ଣୁତ ମୁଖବନ୍ଧ ରଚନା କଲେ ଏବଂ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ଶଣର ପ୍ରକାଶନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ ।

ପଠାଣି ସାମନ୍ତ ବାସ୍ତବିକ ଜଣେ ସ୍ଵୟଂସମୂର୍ତ୍ତ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଥିଲେ, ଯିଏ କି ନିଜେ ଅନେକ ପର୍ଯ୍ୟବେଷଣ ଦ୍ୱାରା ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ, ଏହି ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ନିଜସ୍ବ କେତେକ ପଢ଼ନ୍ତି ଦ୍ୱାରା ସଠିକ ଗଣନା କରି ପାରିଥିଲେ । ନିଜେ ଅନେକ ସରଳ ଯନ୍ତ୍ରମାନ ମଧ୍ୟ ଚିଆରି କରିଥିଲେ । ଏଥୁ ସହିତ ସେ ଗ୍ରହଜଗତ ବିଷ୍ୟରେ ନିଜସ୍ବ ଏକ ମତେଲ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ ।

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Evam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

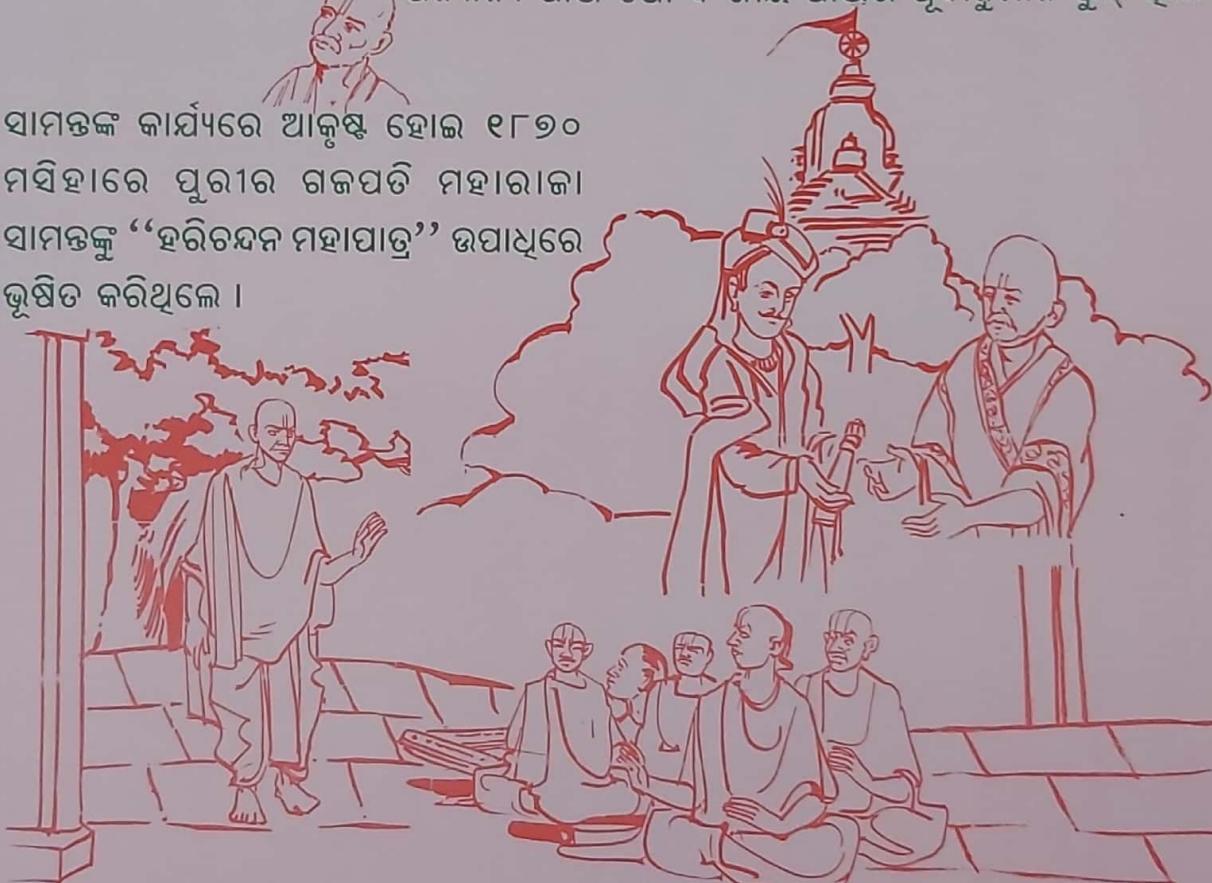
ସାମନ୍ତଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ସ୍ମୃତି

ସାମନ୍ତଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ସଠିକତା ପୁନର୍ଭୂ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା ୧୮୭୮ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ୧୮ ତାରିଖରେ ଯେତେବେଳେ ଏକ ସୁର୍ଯ୍ୟପରାଗ ସଂଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବାନ୍ତମାନ କରାଯାଇଥିବା ସୁର୍ଯ୍ୟପରାଗର ସମୟ ପ୍ରାୟ ୦ିକ ଥିଲାବେଳେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାଞ୍ଜି ତଥା ବଂଶୀୟ ପାଞ୍ଜିର ପୂର୍ବାନ୍ତମାନ ଭୁଲ ଥିଲା ।

ସାମନ୍ତଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆନ୍ତର୍ମୁଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ୧୮୭୦ ମସିହାରେ ପୁରୀର ଗଜପତି ମହାରାଜା ସାମନ୍ତଙ୍କୁ “ହରିଚନ୍ଦନ ମହାପାତ୍ର” ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ କରିଥିଲେ ।

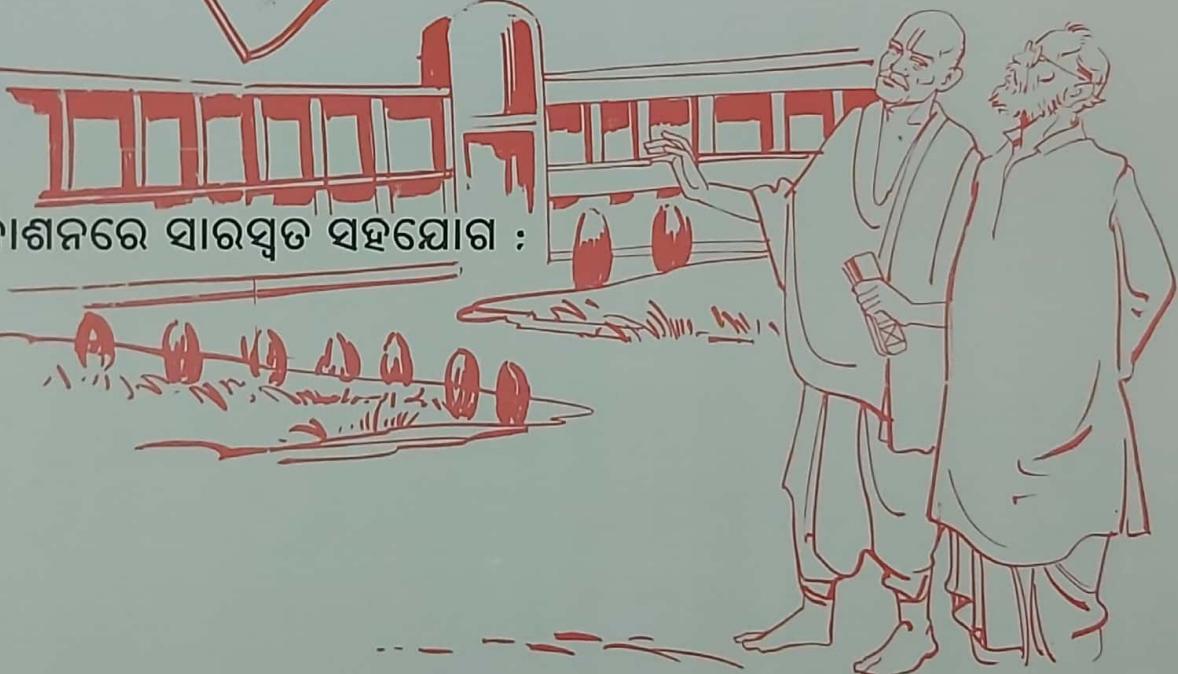
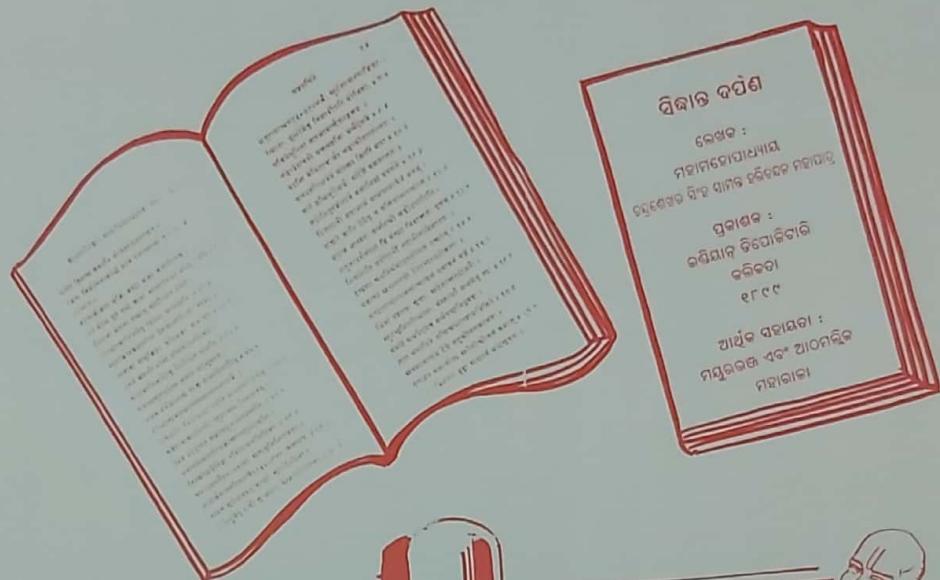
୧୮୭୭ ମସିହାରେ ପୁରୀରେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ହୋଇଥିବା ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଜ୍ଞାନୀ ସନ୍ଧିଳନାରେ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ଶଣ ଦ୍ୱାରା ଗଣନା କରାଯାଇଥିବା ପଞ୍ଜିକାର ପ୍ରତଳନ କରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଯାଇଥିଲା ।

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Eevam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ଦୀର୍ଘ ତିରିଶ ବର୍ଷର ପ୍ରତୀକ୍ଷା ପରେ

ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ପଣ ପ୍ରକାଶିତ ୧୯୯୯ ମସିହା

ପ୍ରକାଶନରେ ସାରସ୍ଵତ ସହଯୋଗ :

ପ୍ରଫେସର ଯୋଗେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ରାୟ, ରେଭେନସା କଲେଜ, କଟକ

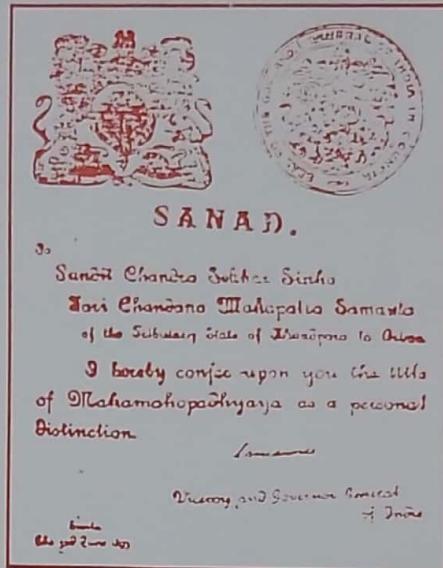
Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar

Catalyzed and Supported by

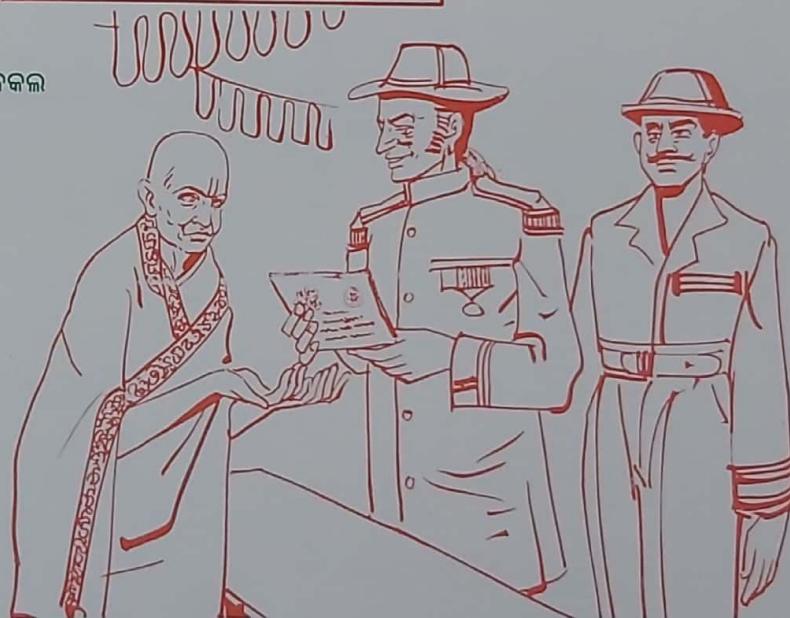
Rashtriya Vigyan Eevam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

୧୯୯ ମସିହା

ସାମତଙ୍କୁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାରଙ୍କର ମହାମହୋପାଧ୍ୟୟ ଉପାଧ୍ୟ ପ୍ରଦାନ

ସାମତଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିବା ସନ୍ଦର ନକଳ

ମହେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ନ୍ୟାୟ ଉତ୍ସବ ସୁପାରିଶକ୍ରମେ ତହାଳୀନ ଭାରତର ବଡ଼ଲାଗ ଓ ଭାରସ୍ ରାଏ ସାମତଙ୍କୁ ମହାମହୋପାଧ୍ୟୟ ଉପାଧ୍ୟରେ ସନ୍ମାନିତ କରିବା ନିମତ୍ତେ ନିଷ୍ଠା ନେଇଥିଲେ ଏବଂ ଏକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଦରବାରରେ କମିଶନର କୁକୁର ସାହେବଙ୍କର ସାମତଙ୍କୁ ଉପାଧ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ।

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Eevam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ବିଶ୍ୱ ପ୍ରଣାମୀ

ପ୍ରଖ୍ୟାତ ବ୍ରିଟିଶ୍ ବିଜ୍ଞାନ ପତ୍ରିକା

Nature, Vol. 59 March, 1899, No. 1532 pp 436-437.

Excerpts :

Any one who reads the very interesting introduction of sixty-one pages that Prof. Ray has attached to this Sanskrit work will regret very much his inability to fathom the work that follows. For therein is contained the results of the patient and industrious inquiry of one who, unaided by the accumulated knowledge of Western astronomers, resolutely set himself to solve the problems of celestial mechanics by the aid of such instruments as he could fashion himself, and where the time honoured clepsydra supplied the place of the sidereal clock. The only assistance he seems to have had were the similar rough observations of Bhaskara (born 1114) and some still older observers. Prof. Ray compares the author very properly to Tycho. But we should imagine him to be greater than Tycho, for without the same assistance, without the encouragement of kings and the applause of his fellows, he has advanced his favorite science quite as effectually as did the Danish astronomer. It is especially curious to notice that the system at which Chandrasekhara ultimately arrived, and the explanation he offers of it, bears a very considerable resemblance to that which Tycho taught. The author has never been able to convince himself that the earth turns on its axis, or that goes round the sun; but to the planets he assigned heliocentric motion, much as Tycho did.

Knowledge : Vol. XXII January - December, 1899,
pp. 256-58.

Excerpts :

The ephemerides computed from his elements are seldom more than a few minutes of arc in error, whilst the Bengali almanac may be in error as much as four degrees. To Hindus, for whom their religious observances are regulated by astronomical configurations, this work by none of themselves, a strict follower of the secret laws of their religion, and conducted throughout solely by traditional Hindu methods, is of the highest importance, as it removes the confusions which had crept into their system, without in the least drawing upon the sources of western science. But the work is of importance and interest to us Westerners also. It demonstrates the degree of accuracy which was possible in astronomical observation before the invention of the telescope, and it enables us to watch, as it were, one of the astronomers of hoary, forgotten antiquity actually at his work before us today.

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Eevam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ପଣର ଅଙ୍ଗସଜ୍ଜା

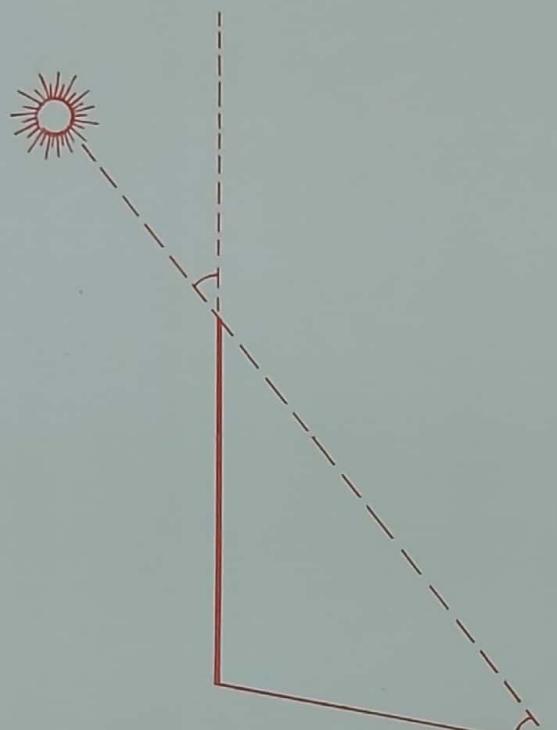
ବିଭାଗ	ପ୍ରକାଶ (ଆଧ୍ୟାତ୍ମ)	ବିଷୟ	ଶ୍ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା
ମଧ୍ୟାଧ୍ୟକାର	୧	କାଳ ବର୍ଣ୍ଣନା	୫୫
	୨	ଉଗଣ ବର୍ଣ୍ଣନା	୨୫
	୩	ମଧ୍ୟଗତି	୭୭
	୪	ବିଭିନ୍ନ ସଂଦ୍ରାର	୪୭
	୫	ଗ୍ରହମୁଣ୍ଡିକରଣ	୨୧୧
ସ୍ଫୁରାଧ୍ୟକାର	୬	ସୁମ୍ଭୁ ସଂଦ୍ରାର	୧୭୧
	୭	ଶଙ୍କୁଛାୟାଦି କଥନ	୯୫
	୮	ଚନ୍ଦ୍ରଗ୍ରହଣ	୮୭
	୯	ସୁର୍ଯ୍ୟଗ୍ରହଣ	୭୮
	୧୦	ପରିଲେଖ	୧୩୭
ତ୍ରିପ୍ରଶାଧ୍ୟକାର	୧୧	ସଞ୍ଚାର ଇତ୍ୟାଦି	୧୧୧
	୧୨	ଗ୍ରହ ଗ୍ରହ୍ୟୁତି	୯୩
	୧୩	ଗ୍ରହ ଉଦୟାସ୍ତ	୮୪
	୧୪	ଚନ୍ଦ୍ରକଳା	୭୮
	୧୫	ମହାପାତ ବର୍ଣ୍ଣନ	୭୧
ଗୋଲାଧ୍ୟକାର	୧୬	ପ୍ରଶ୍ନାଭର	୮୦
	୧୭	ଭୂଗୋଳ ବର୍ଣ୍ଣନା	୧୭୦
	୧୮	ଭୂଗୋଳ ବର୍ଣ୍ଣନା	୧୭୭
	୧୯	ଖଗୋଳ ବର୍ଣ୍ଣନା	୧୭୪
	୨୦	ଯନ୍ତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନା	୧୧୭
କାଳାଧ୍ୟକାର	୨୧	ଗୁଡ଼ ପ୍ରଶ୍ନ	୨୪୧
	୨୨	ସମସ୍ତରାଦି ବର୍ଣ୍ଣନା	୭୭
	୨୩	ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ପ୍ରୋତ୍ର	୫୭
	୨୪	ଉପସଂହାର	୧୪୪
ଅତିରିକ୍ତ			୫
			୨୪୦୭

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
 Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
 Catalyzed and Supported by
 Rashtriya Vigyan E�am Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

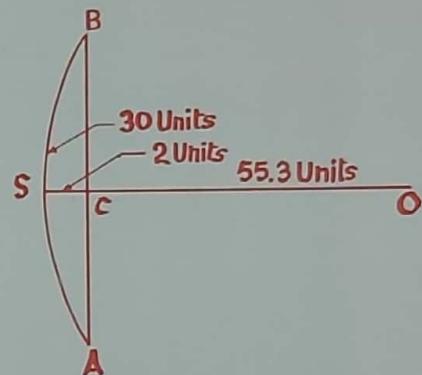
ସାମନ୍ତଙ୍କ କେତୋଟି ଯନ୍ତ୍ର

ଏହି ସରଳ ଯନ୍ତ୍ରରେ ସାମନ୍ତ ଯୋଗେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ରାଯଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପରିଚୟରେ ପଣ୍ଡିମ ଆକାଶରେ ସେତେବେଳେ ପାଖାପାଖ ଦିଶୁଥିବା ଶୁକ୍ର ଓ ମଙ୍ଗଳ ଗ୍ରହଙ୍କ ଦୂରତା ମାପି ଦେଖାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଯନ୍ତ୍ରଟି ଦୂର ଖଣ୍ଡ ନଢ଼ିଆ ପିଞ୍ଜ ଓ ସୂତା ଖଣ୍ଡକରେ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା ।

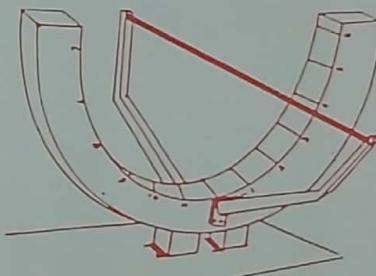

ଶକ୍ତି

ଏକ ସମତଳରେ ଯୋଡ଼ା ଯାଇଥିବା ୧୭ ଆଙ୍ଗୁଳ କିମ୍ବା ୧୭ ସେ.ମି.ର ଏକ ସିଧା କାଠି ବା ଦଣ୍ଡ । ଏହି ଯନ୍ତ୍ରରେ ଛାନୀଯ ଦିଗ, ଅକ୍ଷାଂଶ ଓ ସମୟ ଏବଂ ସୁର୍ଯ୍ୟର କ୍ରାନ୍ତି ମାପିଛୁଏ ।

ଧର୍ମଯନ୍ତ୍ର

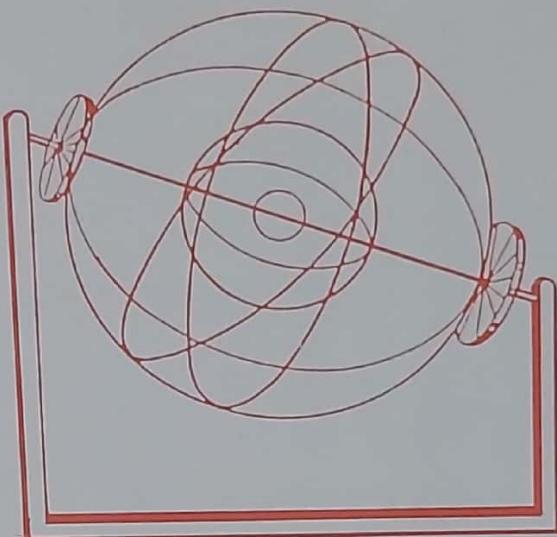

ଗାପ ଯନ୍ତ୍ର

ଏକ ସୁର୍ଯ୍ୟ ଘଡ଼ି । ଏଥରେ ଛାନୀଯ ସମୟ ମପାଯାଏ ।

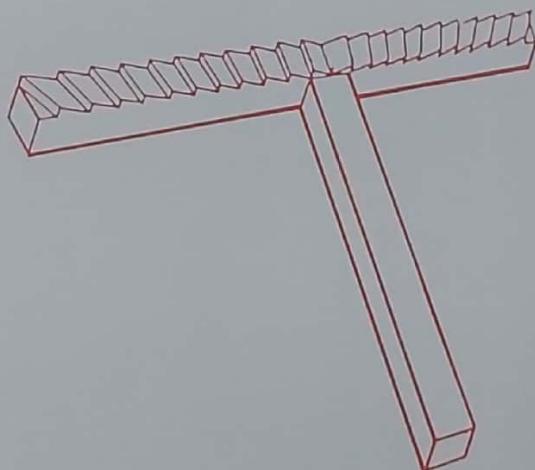

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Eexam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ଗୋଲ ଯନ୍ତ୍ର

ଏଥରେ ଆକାଶୀୟ ବସ୍ତୁମାନଙ୍କ ଅବଶ୍ଚିତ୍ତ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ସୂର୍ଯ୍ୟାଦୟ ଓ ଅନ୍ତର୍ମାତ୍ରାଦୟ ସମୟ ମପାଯାଇ ପାରେ ।

ମାନ ଯନ୍ତ୍ର

ଏଥରେ କୌଣସିକ ଦୂରତା, ସମୟ ଓ ଦୂର ପାହାଡ଼ ଆଦିର ଉଚ୍ଚତା ମପାଯାଇ ପାରେ । ଏହି ଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରି ସାମନ୍ତ କୁକୁର ସାହେବଙ୍କୁ କଟକରୁ ସପ୍ତଶମ୍ପ୍ୟା ପର୍ବତର ସଠିକ୍ ଉଚ୍ଚତା ମାପି କହିଥୁଲେ ।

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar

Catalyzed and Supported by

Rashtriya Vigyan Eexam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ସାମନ୍ତଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ମୌଳିକ ଅବଦାନ

୧. ଚନ୍ଦ୍ର ଗତିରେ ଚିନିଟି ନୂଆ ସଂଭାଗର ଆବିଷ୍ଵାର

“ତୁଳାନ୍ତରଂ ପାଞ୍ଜିକ ନାମଧେଯମ୍ ଫଳଂ ଦିଗଂଶାଖ୍ୟ ମଦସ୍ତରୀୟ
କ୍ରମେଣ ବନ୍ଧ୍ୟାମି ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ଯହା ଜିତ୍ରାଂ ଗତିଂ ରାତ୍ରିପତେ ଶ୍ରୀରାୟ” - (ସି.ଦ.-ଶ୍ଲୋକ-୭)

“ତୁଳାନ୍ତର - ପାଞ୍ଜିକ ଓ ଦିଗଂଶ ନାମରେ ଚିନିଟି ସଂଭାର ମୁଁ ଯହର ସହ ନିରୀକ୍ଷା କରି
କହୁଛି । ଚନ୍ଦ୍ର ଗତି ଚିଗକାଳ ବିଚିତ୍ର ।” ଏହି ଚିନୋଟି ସଂଭାଗର ଆବିଷ୍ଵାର ଓ ସଠିକ
ମାପ ଷେତ୍ରରେ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଏକମାତ୍ର ଭାରତୀୟ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ବିତ୍ତି । ଷୋଡ଼ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ
ଡେବମାର୍କର ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ବିତ୍ତି ଟାଇକୋବ୍ରାହେ ଏ ଚିନୋଟିର ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ ।

୨. ପୃଥ୍ବୀରୀରୁ ସୁର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚନ୍ଦ୍ର ଦୂରତା ସୁର୍ଯ୍ୟ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରଶ୍ରହଣ ଗଣନାରେ ଆସିଥାଏ । ମୁଖ୍ୟତଃ
ଗଣିତ ସ୍ଵତ୍ରରେ ଏ ଦୁଇଟିର ଅନୁପାତ ଆସେ । ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ବମାନେ ଏ
ଅନୁପାତକୁ ମାତ୍ର ୧୫ ନେଇଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ଶେଖରଙ୍କ ଗଣନାରେ ଏ ଅନୁପାତ ୧୫୪ ।
ଅନୁପାତର ଆଧୁନିକ ମୂଲ୍ୟ ୪୦୦ ।

୩. ପୂର୍ବରୁ ଧୂବତାରା ଉଭର ଧୂବରେ ଥିବାର ଭାରତୀୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତକାରମାନେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ ।
ସାମନ୍ତ ମାପ କରି ଦେଖାଇ ଦେଲେ ଯେ, ଧୂବତାରା ଏକ ନିରସ୍ତ ତାରା । ଏହା ଉଭର
ଦିଗରୁ ୮୫ ଆର୍କ ମିନିଟ୍ (ଫଳ) ଦୂରରେ ତାହାର ଦେନିକ ପରିକ୍ରମା କରେ । ଆଧୁନିକ ସୂର୍ଯ୍ୟ
ମାପକରେ ଏହି ଦୂରତା ୪୫ ଆର୍କ ମିନିଟ୍ ।

୪. ପ୍ରାଚୀନ ସିଦ୍ଧାନ୍ତମାନଙ୍କରେ ସୁର୍ଯ୍ୟର ପରମ ଜ୍ଞାନୀ ୨୪ ତିଗ୍ରୀ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ସାମନ୍ତ ଏହା
ପରିମାଣ ୨୩^{୧୦} ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଥିଲେ । ଏହା ଆଧୁନିକ ମାପ ସହ ପ୍ରାୟ ସମାନ ।

୫. ଆୟନ ଚଳନର ହାର ସାମନ୍ତଙ୍କ ମାପରେ ବାର୍ଷିକ ୧ ଆର୍କ ମିନିଟ୍, ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ତିଗ୍ରୀକୁ ୨୦
ବର୍ଷ ଲାଗେ । ଆଧୁନିକ ମତରେ ଏହାର ହାର ବାର୍ଷିକ ୪୦.୨ ଆର୍କ ମିନିଟ୍, ଅର୍ଥାତ୍ ୭୭
ବର୍ଷରେ ଏକ ତିଗ୍ରୀ । ସାମନ୍ତଙ୍କ ମାପ ଏହାର ନିକଟତମ ।

୬. ସାମନ୍ତଙ୍କ ଗଣିତ, ଗ୍ରହମାନଙ୍କର ଭଗଣ ଗତି ଓ କଷା ପରିମାଣ ପ୍ରାଚୀନ ସିଦ୍ଧାନ୍ତମାନଙ୍କ
ପ୍ରଦତ୍ତ ତଥ୍ୟରୀରୁ ଅଧିକ ସୂର୍ଯ୍ୟ ।

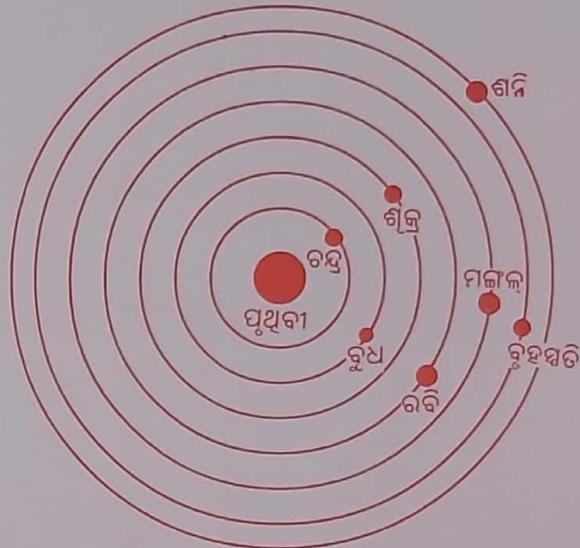
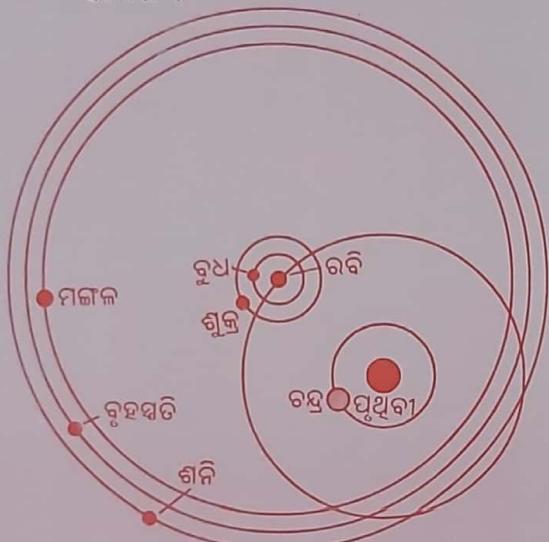
୭. ଅତି ସୁଲଭ ଉପକରଣ ଏବଂ ପ୍ରାଚୀନ ପରିଚିତରେ ନିର୍ମିତ ସରଳ ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ
ପ୍ରାଚୀନମାନଙ୍କରୀରୁ ତିନିଗୁଣ ଅଧିକ ସୂର୍ଯ୍ୟ ମାପ କରି ପାରୁଥିଲେ ।

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Evam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ସୌର ଜଗତର ଧାରଣା

(୧) ସାମନ୍ତଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ସମସ୍ତ ଭାରତୀୟ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟର ସୌର ଜଗତ ଧାରଣା । ଏହା ଗଲେମିଙ୍କ ଧାରଣା ସହ ସମାନ ।

(୨) ସାମନ୍ତଙ୍କ ଧାରଣା

ଚାଇକୋବ୍ରାହେ ଏହିପରି ଏକ ଚିତ୍ର କଷନା କରିଥିଲେ । ଏହି ଚିତ୍ର ଉତ୍ତ୍ୟ ସୁଯ୍ୟ ଓ ଭୂ କେନ୍ଦ୍ରିକ । ଚାଇକୋଙ୍କ ମତରେ ଅନ୍ୟ ଗ୍ରହମାନେ ସ୍ଫୁଟ ସୁଯ୍ୟର ପରିକ୍ରମା କରନ୍ତି । ମାତ୍ର ସାମନ୍ତଙ୍କ ମତରେ ଗ୍ରହମାନେ ମଧ୍ୟ ସୁଯ୍ୟର ପରିକ୍ରମା କରନ୍ତି ।

(୩) ଆଧୁନିକ ଧାରଣା
(ନିୟୁଟନ - କେପଲରଙ୍କ ମତ) ।

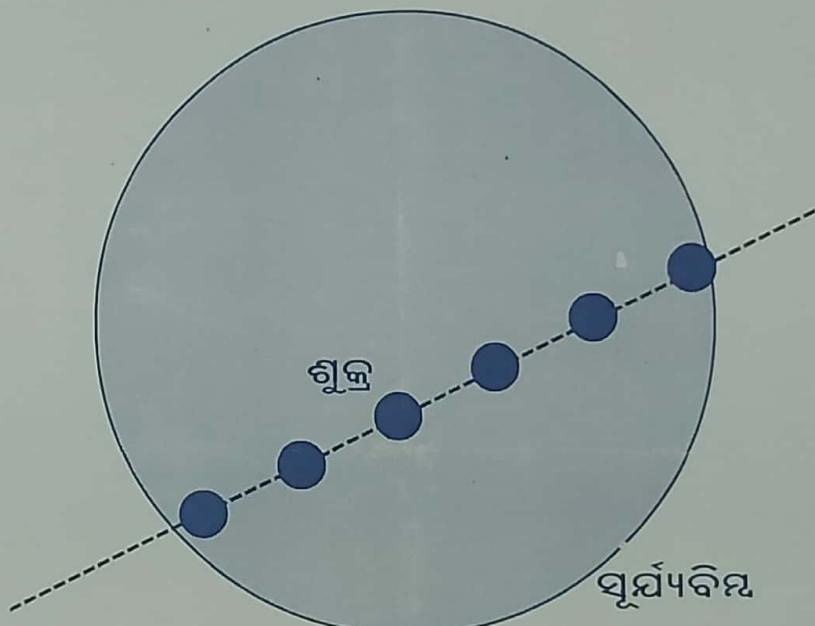
Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar

Catalyzed and Supported by

Rashtriya Vigyan Evam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ସାମନ୍ତଙ୍କ ମୌଳିକତା

- ❖ ସାମନ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ଯନ୍ତ୍ର ସାଧାରଣ କାଠ ଏବଂ ବାଉଁଶ ପାତିଆ ପରି ସହଜରେ ମିଳୁଥିବା ଉପାଦାନମାନଙ୍କରେ ଚିଆରି ।
- ❖ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆକାଶୀୟ ଘଟଣା ଲିପିବଦ୍ଧ କରିବାରେ ଏକମାତ୍ର ପ୍ରମୁଖ ଭାରତୀୟ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ବ ।
- ❖ ୧୮୭୪ ମସିହାର ସୁର୍ଯ୍ୟ ବିଷ୍ଣୁରେ ଶୁକ୍ର ସଞ୍ଚାର (Transit of Venus) ଦର୍ଶନ ।

ଖାଲି ଆଖ୍ଯକୁ ଦୃଶ୍ୟ । ଶୁକ୍ର ଏକ କଳା ଗୁଲି ଭଳି ସୁର୍ଯ୍ୟବିଷ୍ଣୁ ଅତିକ୍ରମ କରେ ।
ଶେଷ ଶୁକ୍ର ସଞ୍ଚାର୧୮୭୫ରେ ଘଟିଥିଲା, ଭାରତକୁ ଏହା ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇନଥିଲା ।
ଆଗାମୀ ଶୁକ୍ର ସଞ୍ଚାର, ୨୦୦୪ ଜୁନ ଟ ତାରିଖ

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Evam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ଜ୍ୟୋତିର୍ଜ୍ଞାନରେ ସାମନ୍ତଙ୍କ ଜ୍ୟୋତିର୍ଜ୍ଞାନ

ଆଧୁନିକ ଗବେଷକମାନେ ସାମନ୍ତଙ୍କ ଅବଦାନକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ସେ ଭାରତର ପ୍ରମୁଖ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟା ଆର୍ଯ୍ୟଭାତ୍ତ, ବରାହମିହିର, ବ୍ରାହ୍ମଗୁପ୍ତ ଓ ଭାଷ୍ଟରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ସମକଷ ବୋଲି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିଛନ୍ତି ।

"Here it will be probably fair to state that Samanta Chandra Sekhar belongs to the same class of Indian Astronomers as Aryabhatta, Varahamihira, Brahmagupta and Bhaskara"

- Current Science, Vol. 69, No. 8, 25 October, 1995, pp 705-710,
P.C. Naik & L. Satpathy

ସାମନ୍ତ ଥୁଲେ ସହସ୍ରାବର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟା କୌଣସି ଦୂରବୀକ୍ଷଣର ବିନା ସାହାଯ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଗଣନା କରିଥିଲେ । ସୁତରାଂ, କବିବର ରାଧାନାଥ ରାୟ ସାମନ୍ତଙ୍କ ସମର୍କରେ ଯଥାର୍ଥରେ କହିଛନ୍ତି-

“ ହେ ଉତ୍କଳମାତା ଯୋଗ୍ୟତମ ସୁତ
ତୁମ୍ଭ ଯୋଗୁ ଆମେ ସର୍ବେ ହେଲୁ ପୁତ
X X X X X X
X X X X X X
ଉତ୍କଳ ଉଦୟ ଅଚଳେ ଭାଷ୍ଟର
ହେଲ ଭାରତର ଦ୍ଵିତୀୟ ଭାଷ୍ଟର । ”

ଚାକା : ଭାଷ୍ଟର - ସ୍ଵର୍ଯ୍ୟ

ଦ୍ଵିତୀୟ ଭାଷ୍ଟର - ଦ୍ଵିତୀୟ ଭାଷ୍ଟରାଚାର୍ଯ୍ୟ

-ରାଧାନାଥ ରାୟ, ଦରବାର, ୧୯୯୭

"It will probably not be an exaggeration to say that Samanta Chandra Sekhar belongs to the class of the four great Hindu astronomer, Aryabhatta, Varahamihira, Brahmagupta and Bhaskara"

- Bull. Astr. Soc. India (1998) 26, 33-49, P.C. Naik & L. Satpathy

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Eevam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ଅନ୍ତିମ ଯାତ୍ରା

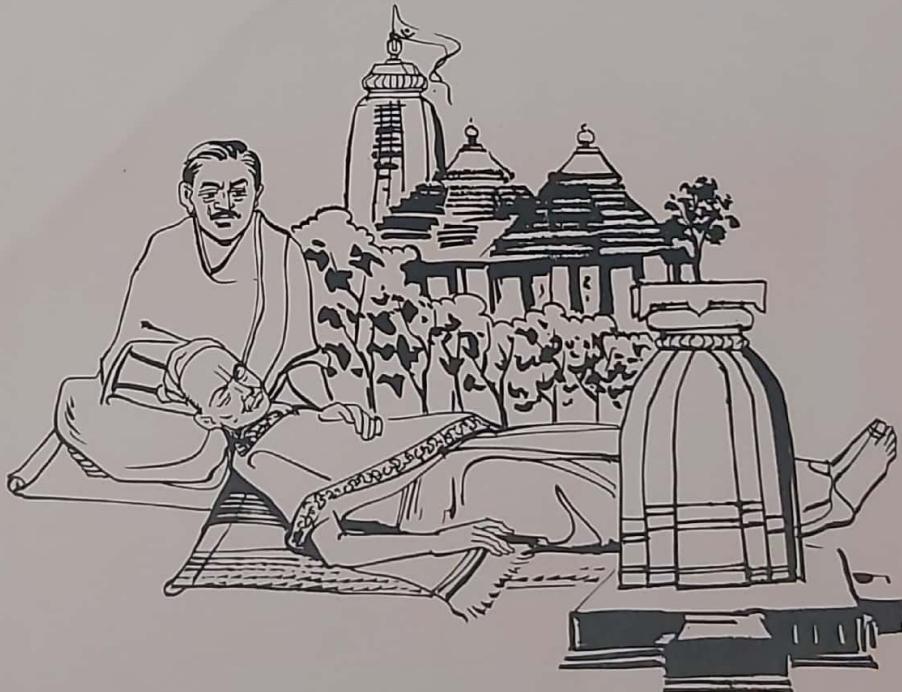
ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର ଶେଖର ମହାପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ପରମ ଭକ୍ତ ଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ
ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ-

“ଗାତ୍ରମମ ନିପତ୍ତିରେ ସୁପବିତ୍ରେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମଷେତ୍ରେ ।”
ଅର୍ଥାତ୍ “ମୋର ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର ପୁରୀରେ ଦେହାବସାନ ହେଉ ।”

ତାହାହିଁ ହୋଇଥିଲା ।

ମହାପ୍ରୟାଣ :

୧୯୦୪ ମସିହା ଜୁନ ୧୧ ତାରିଖ, ଜ୍ୟେଷ୍ଠ କୃଷ୍ଣ ଦ୍ୱାଦଶୀ

ପୁରୀରେ ତୁଳସୀ ଚଉରା ମୂଳରେ ପୁତ୍ର ଗଦାଧରଙ୍କ
କୋଳରେ ଶେଷ ନିଃଶ୍ଵାସ ତ୍ୟାଗ କଲେ ।

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Evam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ସାମନ୍ତଙ୍କ ସ୍ମୃତିରେ

(୧୯୦୪ - ୨୦୦୪)

ରାଜ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଘାସିତ :

୧. ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର କଲେଜ,
ପୁରୀ, ୧୯୪୮

୨. ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ସ୍ମୃତି ପରିଷଦ,
ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୧୯୭୫

୩. ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ସାଂସ୍କୃତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ
ନୟାଗଡ଼ା, ୧୯୮୩

୪. ପଠାଣି ସାମନ୍ତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ଖୁଣ୍ଡପଡ଼ା

୫. ପଠାଣି ସାମନ୍ତ ପ୍ଲାନେଟାରିୟମ,
ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୧୯୯୦

୬. ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଆଗ୍ରହୀ ଜ୍ୟୋତିର୍ଜ୍ଞାନ ପରିଷଦ,
୧୯୯୩ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ି ଉଠିଛି।

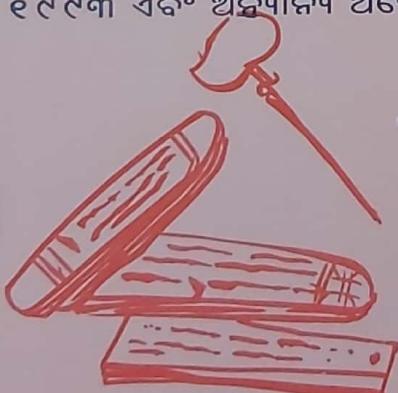

ସାମନ୍ତ ଜୀବନୀ

୧. ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର, ପଣ୍ଡିତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମିଶ୍ର, ୧୯୩୭
ସତ୍ୟବାଦୀ ପ୍ରେସ୍, କଟକ

୨. ଜୀବନ ଦର୍ପଣ ରଘୁନାଥ ଦିଂହ ସାମନ୍ତ
ପଠାଣି ସାମନ୍ତ ପ୍ଲାନେଟାରିୟମ, ୧୯୯୭

୩. Samanta Chandra Sekhar : An Astronomer
of Millennium, P. C. Naik, Vigyan Prasar
(To be Published).

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar

Catalyzed and Supported by

Rashtriya Vigyan Evam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ପଣ

୧. ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ପଣ, ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର, ୧୮୯୯
ଲକ୍ଷ୍ମୀଆନ୍ ଡିପୋଜିଟ୍‌ରୀ, କୋଳକାତା
୨. ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ପଣ, ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର (ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ)
ବୀର ହଙ୍ଗମାନ ଶାସ୍ତ୍ରୀ : ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ସ୍କୋର, ୧୯୭୫
୩. ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦର୍ପଣ, ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର (ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ)
ବୀର ହଙ୍ଗମାନ ଶାସ୍ତ୍ରୀ : ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଲୟ, ୧୯୭୭
୪. *Sidhanta Darpana - English & Hindi Translation*
A. K. Upadhyaya, 1995, Nag Publications.
୫. *Sidhanta Darpana - English Translation with Astronomical Annotations*,
P. C. Naik, Motilal Banarsi Das (to be published)
୬. *Sidhanta Darpana (Reprinted)*, 1998. Institute of Orissan Culture.

RESEARCH WORKS ON SAMANTA CHANDRA SEKHAR :

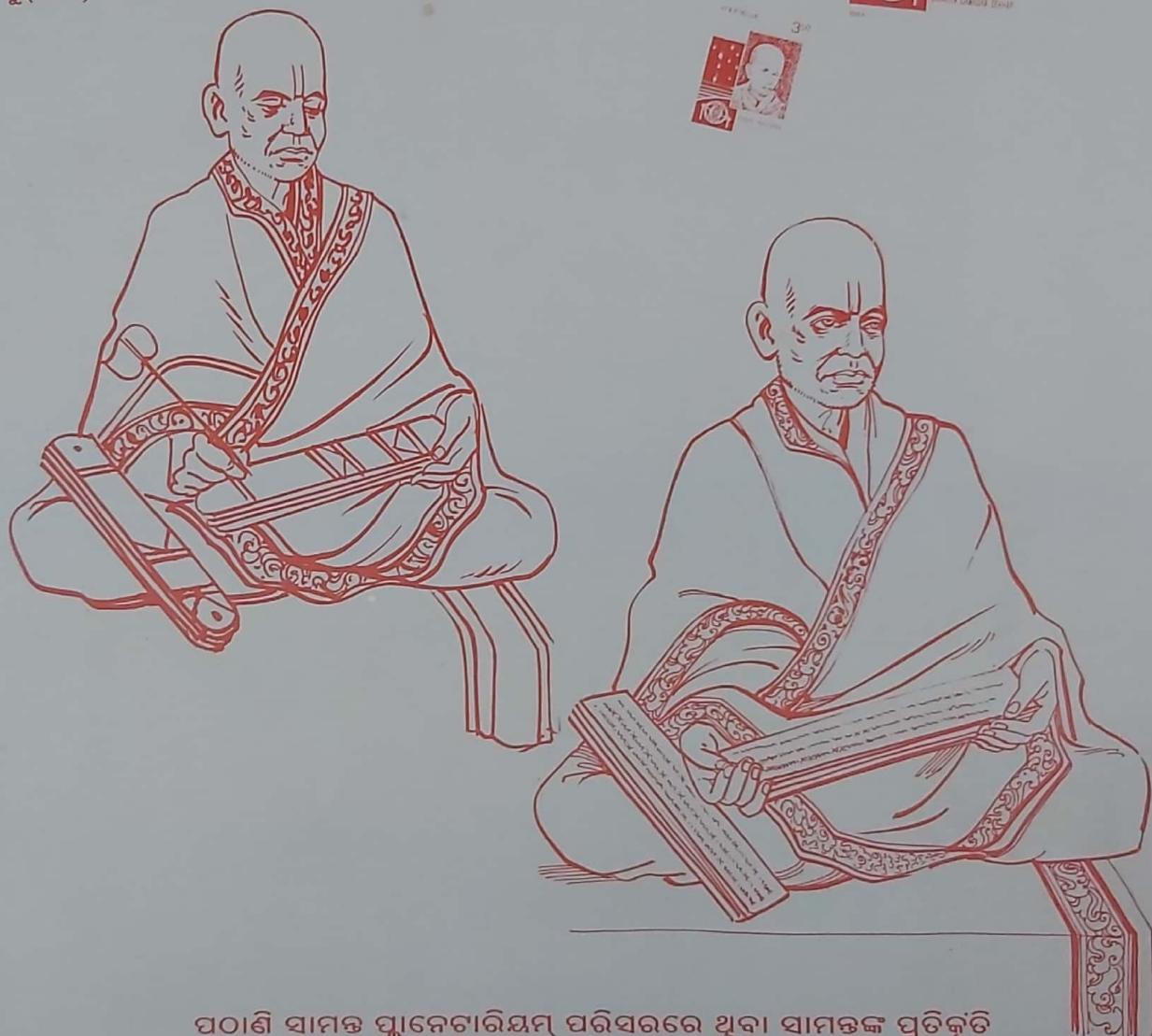
୧. Commemoration Volume on Samanta Chandra Sekhar (1992), Directorate of Culture, Govt. of Orissa.
୨. Samanta Chandra Sekhar Life and Work (P.C. Naik & L. Satapathy) Current Science, 69 (5), 705-710 (1995).
୩. Samanta Chandra Sekhar : The Great Naked Eye Astronomer (P.C. Naik & L. Satapathy), Bull. Ast. Jou. Ind., 36, 33-49 (1998).
୪. Evaluation of Accuracy of Measurements in Indian Astronomy - I. Samanta Chandra Sekhar, P. K. Mishra, Ind. J. Hist. Sc. 31 (3) 281-289 (1996)
୫. Date of Birth of Samanta Chandra Sekhar, P. C. Naik, Ind. Jr. Hist. Sc. 35(2), 149-160 (2000).
୬. Ancient Indian Astronomy and Contribution of Samanta Chandrasekhar, ed. L. Satapathy, Narosa Publications, 2003.
୭. Samanta Chandra Sekhar Instrument Kit : P.C. Naik (Oriya), Publisher - R.B. Naik, 2002.

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Evam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi

ସାମନ୍ତ ଉପରେ ସ୍ଥାରକୀ ଡାକ ଟିକେଟ୍

ଜୁନ ୧୧, ୨୦୦୯

ପଠାଣି ସାମନ୍ତ ପ୍ଲାନେଟାରିୟମ୍ ପରିସରରେ ଥୁବା ସାମନ୍ତ ପ୍ରତିକୃତି

Poster Set on Life and Work of Pathani Samanta
Prepared by Orissa Bigyan Academy, Bhubaneswar
Catalyzed and Supported by
Rashtriya Vigyan Eevam Prodyogiki Sanchar Parishad DST, New Delhi